

Fred i Afghanistan tycks allt mer avlägset. Säkerhetsläget försämras i stort sett dagligen. Kritiker menar att lösningen skulle kunna vara att landets kvinnor får större möjligheter att delta i fredsarbetet. Därför har Sverige tagit initiativ till ett nätverk med kvinnliga medlare i Afghanistan. Afghanistan-nytt har träffat en av dem, Roshanak Wardak.

TEXT **ANNA EK** OCH **ERIK HALKJAER** FOTO **MALIN HOELSTAD**

Hon mäklar fred med talibanerna

Roshanak Wardak är 55 år och läkare. Vi ses på SAKs regionkontor i Maidan Shahr i provinsen Wardak i centrala Afghanistan.

Ett par timmars bilresa österut, bortom bergen ligger Kabul. Roshanak Wardak är bara på kort besök. Till vardags lever hon i byn Sayadabad i provinsens södra delar.

Med bas i Sayadabad har hon hela sitt vuxna liv kämpat för Afghanistans kvinnor och en bättre dialog med väpnade grupper. Hon säger att det är viktigt att inte ge upp och förlora hoppet. Hon har aldrig haft större problem med talibanerna. De möter henne med lika stor respekt som byns andra invånare möter henne.

Vid ett tillfälle störtade en byggnadsarbetare som arbetade med hennes hus in i genom dörren. Han berättade att två talibaner ställt upp ett stort maskingevär utanför huset. De planerade att angripa en konvoj regeringssoldater som skulle passera på väg från Kabul till Kandahar i väster.

När Roshanak Wardak gick ut såg hon två unga pojkar vid maskingeväret.

– Jag frågade om de skulle ställa upp sitt vapen utanför deras egen mammas hem, och bad dem vänligt men bestämt, att gå därifrån. De bad om ursäkt och sa att jag påminde dem om deras mamma, som de visste hade fått vård av mig när hon fött dem, säger Roshanak Wardak.

Pojkarna skämdes och gick därifrån, men Roshanak Wardak säger att hon var mycket arg inombords.

– De här pojkar är frukten av mitt ar-

” Jag föredrar att bo i min egen by för att kunna stödja och ge trygghet åt kvinnorna i mitt samhälle.

bete, sen gör de sånt här, som om de var födda på 1800-talet. De saknar utbildning. Jag sa också till dem att jag förväntade mig att de skulle byta ut maskingeväret mot pennor och böcker, säger Roshanak Wardak.

Som läkare, specialiserad inom gynekologi och obstetrik, har hon vårdat många gravida mödrar och förlöst flera av de yngre invånarna i Sayadabad. Det var hennes mamma som uppmuntrade henne att bli läkare.

I VALET 2005 valdes hon in i det afghanska parlamentet, men under de fem år hon satt i underhuset *Wolesi Jirga* flyttade hon aldrig från Sayadabad. Hon pendlade till huvudstaden.

– Sayadabad är mitt hem. Jag föredrar att bo i min egen by för att kunna stödja och ge trygghet åt kvinnorna i mitt samhälle, säger hon.

Även när talibanerna växte sig starka i området och senare kom att kontrollera hela landet i slutet av 1990-talet levde hon kvar i byn. Hon vägrade att täcka sitt ansikte. Talibanerna lät henne hållas.

Framför allt för att hon var läkare, tror Roshanak Wardak, som säger att även talibanerna är i behov av bra sjukvård.

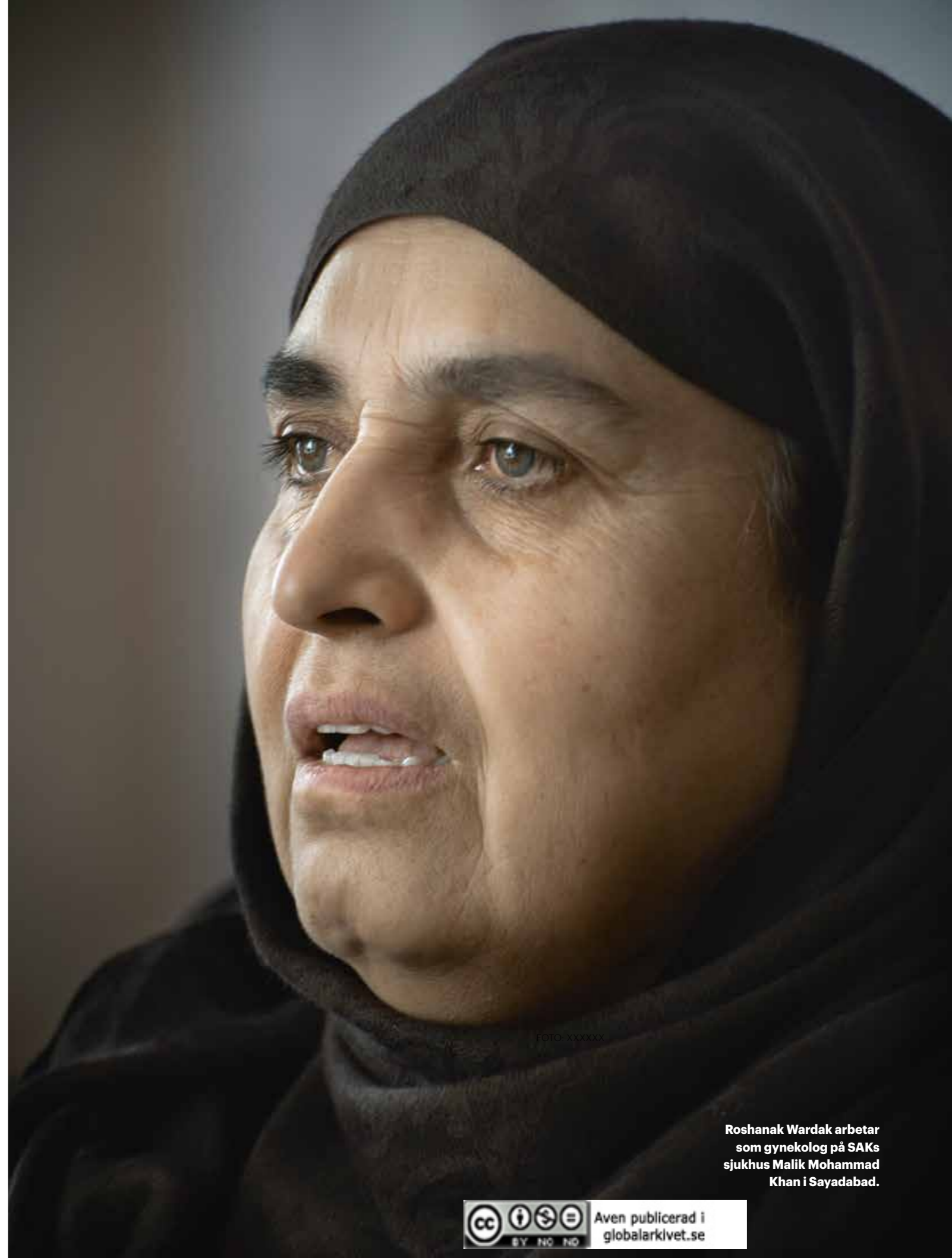
Talibanerna har än i dag ett starkt fäste i delar av Wardak, bland annat i Sayadabaddistriktet. Striderna med de Nato-ledda trupperna har stundtals varit tuffa och blodiga.

Den afghanska staten har lagt ut ansvaret för all sjukvård i Wardak på SAK. Organisationens sjukhus och kliniker har vid flera tillfällen utsatts för attacker.

För nio år sedan stormade amerikanska Nato-soldater in på sjukhuset i Shaniz, i Sayadabaddistriktet. De var på jakt efter talibaner och höll en tid fyra anställda och två patienter till fånga på sjukhuset.

Tre år senare förstördes en av SAKs kliniker i byn Sayadabad när två talibaner utlöste självmordsbomber utanför en Natos bas. Sex av klinikkens patienter skadades. Totalt dödades nio civila och fyra poliser i attacken. Förutom patienterna på SAKs klinik skadades ytterligare ett 70-tal personer.

Striderna har fortsatt, men Roshanak Wardak upplever att det blivit lättare att prata med de väpnade motståndsgrupperna i området. För tre år sedan blev hon kontaktad av en internationell humanitär hjälporganisation som inte kunde nå ut med sina matpaket till nödställda i talibankontrollerade områden. Hon kunde med hjälp av sina goda kontakter medla med talibanerna så att nödhjälpen kunde distribueras.

Roshanak Wardak arbetar som gynekolog på SAKs sjukhus Malik Mohammad Khan i Sayadabad.

” Jag har aldrig gift mig för jag vill ha min frihet. Jag behöver ingen som bestämmer över mig. Dessutom har jag inte tid. Jag har viktigare saker att göra.

>>> Roshanak Wardak har ofta kontakt med talibanernas guvernör i provinsen. Något som hon menar är nödvändigt eftersom den afghanska staten varken har kontroll eller kan utöva någon makt i flera av provinsens distrikt.

Enligt Roshanak Wardak skiljer sig dialogen mellan den afghanska staten och talibanerna åt i olika delar av landet. När provinsregeringen i Kunduz i norra Afghanistan invigde en ny skola förra året ska de lokala talibanerna ha varit närvarande. I Wardak är förhållandet mellan provinsregeringen och talibanerna inte lika varmt.

– Här samarbetar de inte alls, säger hon. Roshanak Wardak önskar att regeringen

kunde göra mer för provinsens invånare. Hon tycker att alltför mycket ansvar läggs ut på biståndsorganisationer. Många barn i Wardak saknar skolor att gå till för att ingen bygger några skolor.

– Varje dag, från morgon till kväll, ser jag barn arbeta i stället för att gå i skolan. Vi måste hitta en lösning för att ge dem skolgång. Själv tackar jag min mamma för hennes engagemang för flickors utbildning. Dagens barn i Afghanistan kommer att döma oss hårt om vi inte gör mer för dem, säger hon.

ÄVEN BISTÅNDSORGANISATIONERNA måste göra mer, anser Roshanak Wardak. Hon uppskattar Sveriges och SAKs långa enga-

gemang för Afghanistan, men hon låter sig inte imponeras.

Dagen före intervjun deltog Roshanak Wardak vid ett större lokalt evenemang arrangerat av SAK. Förutom hon själv närvarade flera kvinnor men ingen av dem fick prata. I stället var det bara män som tilldelades ordet.

– När jag uppmärksammade SAK på detta erbjöd de mig att säga några ord, men jag tackade nej eftersom det officiella programmet redan var slut. Det borde vara självklart att låta kvinnorna komma till tals. Kvinnors röster och erfarenheter måste få höras. SAK kunde ha frågat mig och de andra kvinnorna i förväg om vi ville tala, säger Roshanak Wardak.

Samtidigt erkänner Roshanak Wardak att SAK gör mycket bra arbete för Afghanistans kvinnor. Till exempel får många kvinnor gratis vård på SAKs sjukhus i provinsen.

– Sverige har varit här länge, ni har inga politiska syften för er närvaro, till skillnad från många andra europeiska länder och USA. SAK är här för att hjälpa de människor som behöver det mest, säger Roshanak Wardak.

Innan hon går drar hon sig till minnes ännu en kontakt med talibanerna, i slutet av förra året.

– Det finns fyra floder där jag bor, en stor och tre små, som befolkningen använder för att bevattna sin mark. Kring de

små floderna bor flera talibaner. De tog vatten från den stora floden, på bekostnad av dem som bor intill den. De människorna hörde av sig till mig och bad om hjälp. Jag pratade med talibanerna och en vecka senare lämnade de den stora floden i fred, säger Roshanak Wardak.

HON BEGER SIG tillbaka till jobbet. Hemma väntar ingen familj. Hon har varken man eller barn, men säger sig inte sakna erbjudanden om giftermål.

– Jag har aldrig gift mig för jag vill ha min frihet. Jag behöver ingen som bestämmer över mig. Dessutom har jag inte tid. Jag har viktigare saker att göra, säger Roshanak Wardak. ●

”Fred är inte möjligt utan jämställdhet”

Afghanistans president Ashraf Ghani har gjort tydligt att fred inte är möjligt utan jämställdhet mellan män och kvinnor. Det klargjorde han förra året på en internationell konferens för kvinnors deltagande i landets samhällsutveckling.

Enligt Ashraf Ghani är hans regering fast besluten att uppnå fred utan att behöva ändra på landets grundlag eller att försvaga de mänskliga rättigheterna, något som andra parter i konflikten vill.

President Ashraf Ghani.

– Vi följer alla en religion som inte delar upp människor i första och andra klassens människor. Män och kvinnor är lika och har samma nivå av mänsklig värdighet, sa presidenten när konferensen invigdes den 20 maj förra året.

Presidenten tillade att genom hela den islamska historien har muslimska kvinnor spelat en viktig roll på sociala, ekonomiska och politiska områden. Han poängterade att mödrarna till Afghanistans tidigare kungar gick i skolan och beklagade att många afghaner i dag inte vill att deras döttrar får någon utbildning.

– Afghanistans kvinnor har de senaste 15 åren fått det bättre inom såväl sociala och ekonomiska som kulturella områden. Det beror på att vi genom grundlagen stärkt deras rättigheter och möjligheter. Men en majoritet av krigets offer är kvinnor och kriget är också den främsta orsaken till att tre gånger fler kvinnor än män saknar utbildning, sa presidenten.

Han önskade också höra fler kvinnliga röster i diskussionerna om hur landet ska få fred.

– Vårt lands kvinnor spelade en stor roll för fred tidigare. Vi borde höra deras åsikter om fred även nu.

Det har tidigare hållits tre konferenser om kvinnors deltagande i samhällsutvecklingen och fredsarbetet i Afghanistan. De hölls i Washington, Oslo och Kabul 2013–2016. ● **PAHJWOK NEWS**